

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer
adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. J. VERLEUR — AMERSFOORT

Lood om oud ijzer!

Tweede brief van Petrus, hoofdstuk 3, vers 3 en 4

Naar ik meen, was het wijlen prof. Miskotte, die eens schreef: „Het is voor een christen een grote verzoeking, het koninkrijk (van God nl.) te moeten verwachten in een wereld, waar enkel geweld de toon aangeeft.” Je kunt immers zó „wennen” aan de geweldstructuur van deze wereld, dat je het verder wel gelooft. En je dan zó inburgeren in die wereld, dat je het in feite een beetje betreurt, dat daar een eind aan komt. U weet wel, die gedachte, die dan bij je opkomt, dat het eigenlijk zonde is, dat aan de fijne dingen van het leven een eind komt, als Jezus wederkomt. Een katechisant vroeg me eens, toen we een gesprek hadden over die wederkomst: „Maar, dominee, ik ben pas verloofd en ik ben zo verschrikkelijk blij en heb nog zó veel mooie verwachtingen van ons leven, zou het niet jammer zijn, als dat nooit gebeurde, omdat de Heer Jezus met zijn wederkomst dat alles afbreekt?” En hij zei héél eerlijk: „Ik wil wel meebidden om zijn komst, maar ik hoop, dat het mijn tijd nog maar duren zal!” De christelijke geborgenheid kan zich zó verburgerlijken, dat we ons aardig thuis voelen in een bestaan in een wereld, waar zó veel geschondens is, dat alleen geweld de gebrokenheid nog wat kan intomen. Daar komt nog wat anders bij. Het lijkt wel, of de geschiedenis zich als maar herhaalt. Er gebeuren, naar het schijnt, niet zoveel nieuwe dingen. We hebben het woord „progressief” vóór in de mond, want we vinden, dat we met de nieuwe tijden moeten méégaan en vooruitstrevend moeten zijn. Maar wat verandert er nu wezenlijk? Is er minder geweld dan vroeger? Hebben christenen liefde in de wereld gebracht in tegenstelling met de haat van Kaïn en zijn medestanders? Zijn er minder armen? Is er minder verdrukking? Is er meer gerechtigheid?

Worden de goederen van de wereld rechtvaardiger verdeeld dan vroeger? Och, je kunt deze vragen met tientallen aanvullen en een ontkenkend antwoord eveneens. En we lezen dan in de brief van Petrus, dat er ook toen al mensen waren die vroegen: „Waar blijft de belofte van zijn komst?” Maken we ons niet blij met een dode mus? Is er nu werkelijk iets te zien van dat koninkrijk van Jezus Christus? Jullie prediken wel, dat de wereld op weg is naar de komst van de Heer en naar de totale vernieuwing van de jongste dag, maar kan je dat ook merken?” „Want sedert de vaders ontslapen zijn, blijft álles zó, als het van het begin van de schepping geweest is.” Heel dat gedoe, al dat geroep om bekering, al dat gepreek van de wederkomst, al dat gedroom van een nieuwe wereld, het heeft allemaal geen zin, het blijft allemaal hetzelfde; wat je ook verwacht, het is lood om oud ijzer.

—o—

Ja, dat is de moeite en tegelijk de verzoeking. Een koninkrijk verwachten en dan — in een wereld, waar je alleen maar geweld ervaart en ziet plaats vinden. Spotters, noemt Petrus de mensen, die zó spreken; mensen, die spotten met spotternij, zegt hij dan. Dat betekent: ze spotten intensief; het is hun er om te doen, om te spotten; het is geen terloopse opmerking van teleurgestelde harten, maar een bewust op-de-hak-nemen van de verwachting van het christelijk geloof. Het waren bovendien waarschijnlijk christenen van joodse afkomst, want ze spreken van de „vaders”, een uitdrukking, typerend voor mensen, die opgegroeid zijn in de orthodoxe, joodse leer. Die geleefd hebben, bij de prediking van de oud-testamentische boeken en bij de leer van Mozes en de profeten. Juist dié mensen zeggen: er wordt

nu al zó lang geprekeet en gepraat, maar er komt maar niets van. Geloof is maar een zoet-houderij; vroom gepraat, waar je niets mee opschiet; het is lood om oud ijzer, wat je gelooft en wat je verwacht, daar komt tóch niets van. Maar achter deze woorden zit nog iets anders, volgens Petrus. Deze mensen kennen wel de oude boeken van Mozes en de wet en de profeten, maar ze willen naar hun eigen begeerten wandelen. Achter hun klacht over het feit, dat je van het koninkrijk niets ziet, steekt de onwil, naar het gebod van de Heer te leven. Want hun eigen doen en laten zit hen dwars. Ze willen liever hun eigen zin doen. En daarom kunnen ze niet door deze wereld heen kijken naar die andere wereld van God, die in Christus in deze wereld ingebroken is. En dat is de verzoeking. Het geloof in Christus' wederkomst op-de-hak-nemen, omdat je veel liever met het leven, het doen-en-laten in en van deze wereld meedoet.

Want er verandert schijnbaar ook weinig of niets. Voor uw en mijn besef is het ook werkelijk lood om oud ijzer. Er is sedert oude tijden nog weinig of niets veranderd. De goeie, ouwe tijd is niet zo goed geweest en de tijden worden al maar slechter. Konservatief of progressief, het is allemaal even agressief en egoïstisch. Ingebed in deze wereld, blijft alles bij het oude en blijven de democraten van vandaag even goddeloos als de autokraten van vroeger. Diktatuur of anarchie, het is lood om oud ijzer. Het foederalisme van een voorbijgegangene tijd is even zelfzuchtig als het socialisme van de nieuwe tijden.

Wat moet je toch in dié wereld met een levend, christelijk geloof? Dat is de grote, immense verzoeking. Je er dan maar bij neerleggen? Wat doet het er eigenlijk toe?

—o—

De christenheid van onze tijd heeft zich merkwaardig goed aangepast aan de wereld van nu. Ze heeft de gebrokenheid van het leven aangevaard en het accent van het leven naar deze wereld verlegd. Er is een burgerlijke vadsigheid over ons gekomen, waardoor we

het met de wederkomst van Christus niet meer zo precies nemen. „Het zal mijn tijd nog wel duren.” Maar dat betekent, dat er geen verwachting meer is. Ook geen ideaal meer.

Geloof is een mening geworden, een manier van leven, maar dat kan ook wel anders. Er het bezielt je dan ook niet meer. En het moet geen verbazing wekken, als de jongere generatie zich afkeert van deze lauwheid en gezapige rust, als ze opmerken, dat de oudere generatie geen uitzicht, geen ideaal, geen toekomst meer ziet.

Ik zou het niet graag opnemen voor de groepen jongeren, die vechtend, desnoods hardhandig, strijden voor een andere samenleving.

Ook het geweld van de wereld is zelfzuchtig, egocentrisch en zelfvoldaan.

Maar ik begrijp wel de geesteshouding, die geboren is uit het besef, dat alles toch maar lood om oud ijzer is.

Ik zou een kerkjeugd willen zien en horen, die onuitsprekelijk verlangt naar de nieuwe tijden van Jezus' koninkrijk.

Ik zou jongens en meisjes willen ontmoeten, die weer een ideaal, een toekomst hebben, om voor te strijden en er over te getuigen.

Ik zou mannen en vrouwen willen

in dit nummer

- 273 Ds J. J. Verleur,
Lood om oud ijzer
- 274 Drs H. de Jong,
„Uit het verband gerukt”
- 275 Ds H. J. van der Kwast,
Geen contact tussen de kerken
binnen en buiten verband (4 - slot)
- 276 D. W. L. Milo,
Geen klauw zal achterblijven
- 278 P. C. van Wijk,
Terloops...

„Uit het verband gerukt”

Wij hebben in de afgelopen tijd kennis kunnen nemen van vrij ernstige verwijten, die tegen de studentenvereniging Hendrik de Cock zijn ingebracht. Ik wil het ditmaal niet hebben over de conclusie die daaruit getrokken werd — initiatieven tot oprichting van een nieuwe vereniging — want daar heb ik al iets over gezegd. Nee, het gaat me nu om het zakelijk tegen H.d.C. ingebracht, de aanhalingen die te berde gebracht zijn uit het publiciteits-orgaan van de vereniging. Het lust mij niet, ze te herhalen. Ze maken verdrietig en geven ergernis, omdat ze zeer duidelijk afrekenen met het ons overgeleverde geloof. Maar nu schrijft de vereniging

zien, die weer werkelijk geloven, dat Jezus Christus op weg is naar zijn dag.

Ik zou verloofde jonge mensen willen horen, die in hun liefde voor elkaar iets willen verwerkelijken van Gods liefde voor ons.

Werkers van het laatste uur, die kunnen bidden, alsof Jezus morgen komt en die kunnen werken, alsof het nog duizend jaar duurt. (Martin Luther)

Ik zou een kerkvolk willen zien, dat niet leeft naar eigen begeerten, maar dat vraagt naar de wil van de levende Heer, die op weg is naar zijn toekomst.

Aan het eind van het nieuwe testament staat duidelijk, dat de Geest en de bruid zeggen: „Kom, Heer Jezus!”

Als alles toch maar lood om oud ijzer is, behoef je zo niet meer te bidden. Laten we eten en drinken en van het leven genieten. Morgen is alles voorbij en sterven we.

Wie zó leeft, maakt zich niet druk. Maar heeft óók geen verwachting. Maar geloof is: uitzien, hopen, kijken naar, verlangen naar dié dag. Allen, die de gerechtigheid verachtten, worden als as, vertreden door de voet; Dit is de dag, waarvoor wij overnachten; de dag, die Hij, de Heer, verrijzen doet. (liedboek, nr. 43 : 6).

Wie zó meebidt en meeleeft, zegt niet meer: het is allemaal lood om oud ijzer.

Hij of zij bidt met de Geest mee. (Openbaring 22, vers 17 en 20)

H.d.C. in haar verweer: „De Voco heeft in haar persbericht enkele artikelen in Cocktail geciteerd. Bij het lezen van de gehele artikelen blijken de citaten die door de Voco zijn vermeld geen juiste indruk te geven van de lijn van het hele betoog. Het spijt ons dat de Voco geen samenvatting heeft gegeven van vele andere artikelen.” (zie Opbouw van 8 sept. jl.)

Wat het laatste betreft, deze spijt kunnen wij wel delen. Inderdaad geloven ook wij dat de informatie in bedoeld persbericht eenzijdig is geweest. Maar dat de gegeven citaten geen juiste indruk geven zouden van de artikelen in hun geheel waaruit ze genomen zijn, dat met andere woorden deze citaten uit het verband zouden zijn gerukt — nee, dat geloven we niet. Wij zouden het verband wel eens willen zien, dat deze verschrikkelijke uitspraken wel acceptabel maakt. Dit zeggen we na lezing van de gehele artikelen.

Psychologisch bedoeld

We stuiten hier op iets dat algemeen voorkomt. Dat iemand dus aanhalingen doet uit geschreven stukken, daar critiek op levert en dan te horen krijgt dat hij uitspraken uit hun verband rukt. Wat bedoelt men daar precies mee?

Natuurlijk, we zijn 't er allemaal over eens, dat dat kàn: iemands woorden uit hun verband rukken. Als ik een boek bespreek en ik geef weer wat de schrijver zegt en bedoelt, terwijl ik duidelijk maak dat dit niet mijn mening is, dan is het een duidelijk geval van 'uit 't verband rukken' als een ander komt en het door mij aangehaalde weer geeft als door mij gezegd en door mij bedoeld.

Maar zoiets bedoelt men niet. Met 'verband' bedoelt men niet het geschrevene dat om de gewraakte uitspraken heen staat. Het 'verband' waar uit gerukt wordt, is iets veel breders. Het is, als ik het tenminste goed aanvoel, *psychologisch* bedoeld. Om een uitspraak van iemand te beoordelen, moet je niet alleen het stuk lezen waarin die uitspraak gedaan werd, maar moet je

ook weten, wat voor bui de schrijver had, met wat voor been hij uit bed gestapt was en waartegen hij zich op dat moment emotioneel afzette. Het geschrevene maakt immers deel uit van een brede interactie, een wijd verband van tussenmenselijk ageren en reageren. En dat is het verband waarin uitspraken staan en wie niet let op dat verband in het beoordelen van die uitspraken, die maakt grove fouten, doet de auteur van die uitspraken onrecht en rukt zijn woorden uit hun verband.

Job

Hier zou ik toch wel iets tegen in willen brengen. Zeker weet ook ik, dat iemand kan spreken in de bitterheid van zijn gemoed en zoveel heb ik nog wel van het pastoraat begrepen dat je dat in rekening moet brengen bij het beoordelen van wat gezegd is. Welwillendheid wordt dan gevraagd. Daarop doet ook bijvoorbeeld Job een beroep bij zijn vrienden: „Is het uw bedoeling woorden te laken? Worden de uitingen van een wanhopige als wind geacht?” (Job 6 : 26). Het is met opzet dat ik hier een aanhaling doe uit het boek Job, want juist Job wordt nog wel eens ten tonele gevoerd als getuige van de waarheid, dat iemands woorden beoordeeld moeten worden vanuit de gemoedsgesteldheid waarin ze gesproken zijn. Hoeveel heeft Job niet „mogen” zeggen! Hij is voor velen vandaag het grote voorbeeld van verregaande vrijmoedigheid tegenover God.

Toch moeten we niet vergeten dat Job in dezen een zware strijd met zichzelf gestreden heeft, zodat de voorstelling dat hij zich zomaar liet gaan zeker fout is. „Och, of mijn bede in vervulling ging en God mijn hoop verwezenlijkte, dat het Gode beliefte mij te verbrijzelen, dat Hij zijn hand uitstreckte en mij afsneed! Dat zou nog vertroosting voor mij zijn, ja, ik zou van vreugde opspringen bij het leed dat Hij niet spaart, omdat ik (alsdan) de woorden van de Heilige niet heb verloochend,” (6 : 8-10). Hier wenst Job weggenomen te worden voordat hij met zijn spreken werkelijk te ver zou zijn gegaan. Trouwens, hij liep ook meer storm tegen het godsbeeld van de vrienden dan tegen de Almachtige zelf. En voor zover hij Hem daarmee toch geraakt heeft, heeft hij herroepen en boete gedaan in stof en as (42 : 6).

Jeremia

Een ander voorbeeld van iemand met grote vrijmoedigheid tegenover de Here is de profeet Jeremia. Toch blijkt bij hem óók dat aan deze vrijmoedigheid grenzen gesteld zijn. Duidelijk gaat de profeet over de schreef als hij op een keer tot de Here zegt: „Gij zijt mij waarlijk als een uitdrogende beek, water waarop

geen staat valt te maken,” (Jer. 15 : 18). Dat neemt God niet. „Daarom, zo zegt de Here: indien gij terugkeert, zal Ik u doen terug keren (zoveel als: als je dit terugneemt, zal Ik jou weer terug nemen); dan zult gij vóór Mij staan (= dan zul je in mijn dienst kunnen blijven); en indien gij uitspreekt wat waarde heeft, zonder vermetele taal, zult gij als mijn mond zijn ('Gods mond zijn' is een omschrijving van de profetische taak)”, (vs. 19). Jeremia wordt gedwongen bepaalde uitspraken die vermetel zijn, terug te nemen. Terwijl de omstandigheden er echt wel naar waren, dat hij zich in verontwaardiging en teleurstelling liet gaan. Maar blijkbaar is dit 'verband' geen voldoende excuus voor het duidelijk foute van zijn woorden.

Woorden als van God

Eerlijk gezegd ben ik er erg blij mee, dat de Schrift een duidelijke grens stelt aan het begrip dat wij soms geneigd zijn op te brengen voor aanvechtbare dingen die over de Here God en het geloof in Hem gezegd worden. Deze grens is heilzaam en behoedt ons voor de verdrinkingsdood in de psychologie. Want een psychologische benadering van iemands woorden heeft haar recht, maar het is een beperkt recht. Woorden immers verwijzen in de eerste plaats naar een objectieve werkelijkheid buiten ons en pas daarna ook naar een subjectieve werkelijkheid in ons. Daarom moet er in ons woord-gebruik een streven liggen naar algemene geldigheid en moeten wij proberen zo te spreken dat onze woorden los verkrijgbaar zijn en dan toch nog inhoud hebben. En dat geldt zeker voor het geschrevene woord, dat in bewustheid en opzettelijkheid uitsteekt boven het gesproken woord. De apostel zegt: „spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God” (1 Petr. 4 : 11). Gods woorden hebben als kenmerk dat ze een algehele betrouwbaarheid in zich hebben. Hij zegt niet nu eens dit en dan weer dat, al naar dat zijn stemming is. Dat wordt ons ten voorbeeld gesteld.

Het kan echt niet

Daarom, als er lasterlijke dingen van het evangelie worden gezegd, dan kan ik geen 'verband' verzinnen waardoor dit lasterlijke aanvaardbaar zou worden. Als wij erover oordelen, zullen we ons ervan moeten distancieren in plaats van het goed te praten. Hetgeen ik dan ook onomwonden doe in het geval van de gewraakte passages in het verenigingsorgaan van H.d.C.. Dit kan echt niet. Juist de Kerk heeft in het woordgebruik iets hoog te houden. Dat moet elk kerklid hoog zitten. En als 't ons zelf overkomt dat wij met woorden duidelijk over de schreef gaan, laten we er dan

niet tegen op zien om met Asaf te zeggen:

„Toen mijn hart verbitterd was,
en ik in mijn nieren geprikkeld
werd,
toen was ik een grote dwaas en
zonder verstand,
toen was ik een redeloos dier
bij U.”

Ps. 73 : 21, 22.

Wie zulke dingen op tijd zegt, die ga je vertrouwen, ook als hij bij een volgende gelegenheid weer eens zijn mond open doet. Ik voer het pleit voor de algemene geldigheid van onze woorden. Als ze alleen maar psychisch geladen zijn, krijgen wij onder het mom van gesprek steeds meer alleen-spraken.

H. J. VAN DER KWAST — DRONTEN

Geen contact tussen de kerken binnen en buiten verband (4)

Het krachteloos appèl

In het voorafgaande hebben we geprobeerd een antwoord te vinden op de vraag, waarom de broeders binnen verband in hun synode alle contact met onze kerken, om te komen tot herstel van de geslagen breuk weigeren, terwijl de Schrift ons zo duidelijk leert dat wij bereid moeten zijn tot verzoening.

Waarom komt een appèl in Christus niet over?

In twee publicaties signaleerde ik een spreken over Gods genade in de Vrijmaking en het werk van Jezus Christus in de Vrijmaking, waarin het accent in het werk van onze Heiland valt op zijn „reformatorische” arbeid, waarbij Gods genade in het kruis van Christus uit het centrum van prediking en kerkelijke gemeenschap dreigt te geraken.

Om aan te tonen, dat ik niet tegen windmolens heb gevochten, wil ik aandacht besteden aan het appèl, dat door de synode van Hoogeveen destijds is gedaan op de kerken in Noord-Holland, nadat de afgevaardigden van genoemde kerken de toegang was geweigerd.

Om de broeders alle recht te laten wedervaren, zullen we het appèl in zijn geheel overnemen en van enige kanttekeningen voorzien.

Aan de kerken in Noord-Holland,
vertegenwoordigd in de particuliere synode,
gehouden te Wormer 1969.

Geliefde broeders,

Wij staan nu achter de genomen beslissingen ter zake van de beide afvaardigingen van de kerken in Noord-Holland, beslissingen, die van verstrekkende betekenis zijn voor de toekomst van de Gereformeerde Kerken in dit land. Wij werden geplaatst voor de aangrijpende werkelijkheid van een breuk in het plaatselijk, klassicaal en provinciaal kerkelijk leven in Noord-Holland. Het werd duidelijk, dat de macht der zonde verwoestend heeft gewerkt, gelijk die macht der zonde naar haar aard altijd verwoestend en verscheurend werkzaam is. Het is beschamend, dat dit alles kon gebeuren in de kerken, die zo genadig door de HERE waren gesteld in de vrijheid. Vijf en twintig jaren na de Vrijmaking moest de generale synode van Hoogeveen een credentiebrieven weigeren te aanvaarden. Er zijn weinig woorden voor nodig om te overtuigen hoe smartelijk deze breuk voor de kerken is.

Toch menen wij niet te mogen volstaan met het signaleren, betreuren en veroordelen van de zonden als oorzaak van de geslagen breuk. Want mocht er na de confrontatie met het gelezen rapport en de besluiten een zodanige verslagenheid bij u zijn, dat de vraag geboren wordt: 'Wat moeten we doen, mannen broeders?' (1) (Hand. 2 : 37), dan hebben wij op die vraag het antwoord u te geven. Dat antwoord is er. Wij brengen u in herinnering, hoe de HERE ons heeft gunst bewezen, toen hij ons deed staan in de vrijheid. Hij is met ons een weg van veel verlossingen gegaan. Hij bracht ons in die weg der vrijmaking terug naar de enige grondslag van de Gereformeerde Kerken in dit land, te weten de waarheid Gods zoals die beleden wordt in de Drie Formulieren van Enigheid. Wij willen niet vergeten, hoe u en wij samen op die weg zijn gezet en hoe u en wij ook samen onze goede en trouwe God gedankt hebben voor die onverdiende genade over zijn kerken in Nederland. Wat een zaak van diepe vreugde was het voor ons allen de gemeenschap der kerk opnieuw te ervaren op die vaste grondslag.

Daarom te meer smart het ons te moeten constateren, dat broeders en zusters, die samen werden uitgeleid, thans gescheiden optrekken. Moeten wij zó de toekomst des Heren tegemoet?

En deze smart is vooral zo groot vanwege de oorzaken van de geslagen breuk. Rapport en besluiten leiden onze gedachten als vanzelf heen naar deze samenvatting. U hebt het voornaamste der wet (2) — de trouw aan de broederschap — verwaarloosd door het verband der kerken niet meer te onderhouden naar de geldende kerkenordening: U hebt de enige en goede grondslag der kerken niet ongerept bewaard en u hebt de dwalingen niet krachtig weerstaan. U hebt u verdraagzaam betoond, waar u niet verdraagzaam mocht zijn, namelijk tegenover hen, die de band aan deze leer der zaligheid losmaken en de verbindende kracht van de belijdenis als accoord van de kerkelijke gemeenschap verbreken. U hebt in bescherming genomen degenen, die u in het aangezicht had behoren te weerspreken naar uitwijzen van het heilig evangelie.

Broeders, zó kunt u de toekomst des Heren niet tegemoet gaan! Bedenkt, dat wie de band aan de kerkelijke belijdenis losmaakt, of dit kwaad ook maar in bescherming neemt, er niet aan kan ontkomen de band aan de Schrift als het Woord van God los te laten, te eniger tijd. De ontwikkelingen in de Nederlandse Hervormde Kerk en binnen de Gereformeerde Kerken (synodaal) zijn overduidelijk: Wie de band aan de belijdenis loslaat en de dwalingen niet aanstonds tegenstaat, mist zijn verweer tegen de vloedgolf van het oeverloos oecumanisme. (3)

U zult bovendien moeten bedenken, dat uw beslissingen niet alleen uzelf raken, maar ook de jeugd der kerk, ja geheel uw nageslacht en dat uw keus van thans mede bepalend is voor het geestelijk klimaat, waarin zij zullen leven, die na u zullen komen.

Wij zijn er ons klaar van bewust, dat de genomen beslissingen gevallen zijn in een kritiek stadium van het bestaan van de Gereformeerde Kerken. Wij zijn ervan overtuigd, dat — gelijk de Vrijmaking geweest is een genadig wederbrengen tot de oude grondslag der kerken — de kerken, vertegenwoordigd in deze synode, geen andere begeerte koesteren noch ook mogen koesteren dan te blijven bij deze enige grondslag en voort te gaan in dat oude en beproefde spoor.

Onze oproep aan u mag daarom geen andere zijn dan deze: Verlaat de schadelijke en heilloze wegen en laat u weer bouwen op dat ene fundament, dat God gelegd heeft.

Wij hebben u niet afgestoten. Wilden wij voort op de weg, die Christus met zijn kerken in dit land is gegaan, dan moesten wij uw credentiebrieven weigeren. Maar ook toen onze hand uw credentiebrieven weigerde, ging ons hart naar u uit. Zo gaat ons hart ook thans naar u uit als wij u smeken: 'Kom ga met ons en doe als wij!' Wat méér is: gaat met die God, die eeuwenlang zijn kerken in Nederland wilde bewaren bij het pand haar toebetrouwd; die de kerken verwaardigd heeft de door Hem geschenken belijdenis als de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te mogen wandelen in die weg, die zij vrijwillig aanvaardden als accoord van kerkelijke gemeenschap.

Het zou een vreugdegeschenk uit de hemel zijn, indien op déze wijze de geslagen breuk werd geheeld! Bij de HERE is geen ding onmogelijk! Dat geloof ontslaat u en ons echter niet van onze verantwoordelijkheden.

Broeders, de liefde van Christus dringt ons, wanneer wij u smeken: gaat in de rechte sporen om Zijns Naams wil.

Met broedergroeten,
voor de generale synode voornoemd,
J. Kok, praeses
O. J. Douma, assessor
W. Vreugdenhil, scriba I
P. Lok, scriba II

Het kost enige moeite om niet in te gaan op wat aan de orde was bij deze bizarre kerkrechtelijke handeling van de synode, die met dit besluit meer dan vier duizend leden van Christus' lichaam in één keer buiten de kerkelijke gemeenschap sloot.

1. Als het gaat om een appèl op de harten, denk je onwillekeurig aan de apostel Paulus, die in de brief aan de *Filippenzen* een onvergankelijk voorbeeld heeft gegeven, toen hij schreef: Indien er dan enig beroep op u gedaan mag worden in Christus, indien er enige bemoediging is der liefde, indien er enige gemeenschap is des geestes ... om vervolgens te wijzen op Christus' overgave in vernedering en dood.

Paulus doet een appèl in de naam van de Christus van het kruis.

Hoe schamel steken hierbij af de woorden van de synode als antwoord op de vraag: „Wat moeten wij doen, mannen-broeders?”

De synode spreekt van verlossingen en onverdiende genade op de weg van de vrijmaking en appelleert dus om een uitdrukking van J. Kamphuis (zie vorig artikel) te gebruiken op Christus, hoogste Reformator en Vrijmaker.

De synode vermaant niet uit de *Schriften*, maar krachtens een omstreden opvatting inzake het handelen van Christus in de geschiedenis van de kerk. Hier wordt erg onzorgvuldig over verlossingen gesproken.

Naar het oordeel der liefde mogen we niet aannemen, dat hiermee bedoeld is dat de éne verlossing, in de éne Middelaar, in het éne offer een aanvulling nodig heeft in bijkomende verlossingen in kerkelijke vrijmakingen.

(vervolg op pagina 276 - onderaan)

D. W. L. MILO — DALMALLY

Geen klauw zal achterblijven

(voor mijn vriend Anton)

Toen Mozes, bij de negende plaag, van Egypte's Farao verlof kreeg om met de gezinnen te vertrekken, eiste Farao dat vee en kleinvee zouden achterblijven. Begrijpt u? Farao wilde een onderpand hebben dat ze terug zouden komen. Maar Mozes zei, in Gods naam: *er zal geen klauw achterblijven* ¹⁾.

Dat is een belangrijke uitdrukking. Daar zat veel achter, zoals we gaan zien. Het ging namelijk niet om een klauw, een hoef, een pootje. Want hoewel het paaslam „volledig” gegeten moest worden voor het vertrek, bleven natuurlijk de botjes, de velletjes, de beentjes, kortom de oneetbare delen, achter. In ieder hutje bleven wel vier klauwen achter — die konden onmogelijk inderhaast verbrand worden ²⁾. Mozes bedoelde dus iets heel anders dan een minimum aan stoffelijk bezit. Beter gezegd: de HEERE bedoelde er iets gans anders mee.

De klauw, zowel de poot met hoef als met nagels, komt vele malen in de Bijbel voor; ook in de allegorie ¹⁴⁾, ook in de volksverhalen, in de volkstaal, zelfs in ons burgerlijk wetboek. Zullen we eens nagaan, wat die klauw eigenlijk betekent?

Veel volkeren kozen de leeuw en de adelaar tot nationaal symbool; en dat zijn dieren met klauwen. Juda werd door Jacob een leeuw genoemd ³⁾. Bileam noemde Gods volk een leeuw ⁴⁾. De Vlamingen kozen de leeuw als nationaal symbool, noemden zich in de middeleeuwen de klauwaerts — in tegenstelling tot de Franssprekende aristocratie, die de leliaerts werd genoemd. Zeeland heeft een zwemmende leeuw in zijn wapen. Nederland heeft een klimmende leeuw in zijn wapen, u ziet het op veel munten en in de zilvermerken. Engeland heeft drie lopende leeuwen, Schotland heeft een klimmende leeuw. Duitsland heeft van ouds een adelaar, Oostenrijk de dubbele adelaar.

Bij munten en zilvermerken gaat u al een licht op. De klauw heeft hier geen wondende functie maar geeft macht en recht aan. De macht namelijk om munten te slaan, om gemunt en ongemunt edel metaal van een ijk, een waarmerk of zelfs een eigendomsbewijs te voorzien. De klauw is,

zegt Van Dale, teken van macht. Wie een geklauwd dier in zijn wapen voerde, op zijn wapenrusting schilderde, had iets te zeggen! ¹⁵⁾ De Nederlandse term „de klauw op iets leggen” betekent dan ook: iets onder zich brengen.

Toen de profeet Ezechiël over Egypte's ondergang sprak zei hij: geen mensenvoet en geen dierenklauw zal meer op de vruchtbare Nijlgronden treden ⁵⁾. Alle rechten werden dus prijsgegeven. — Toen Daniël over het verschrikkelijke dier sprak, dat de wereld zou tyranniseren, zei hij: het vierde dier, wiens ijzeren tanden en koperen klauwen eten en vertrappen, zal de hele aarde verslinden en vermorzelen. Ziet u? De tanden eten — de klauwen vermorzelen. Dat is tirannie. Hier wordt geen bezit uitgeoefend, geen heersend beleid gevoerd — maar vernield en vernietigd uit wellust ⁶⁾. — Toen de profeet Micha sprak van het komend herstel van Jerusalem als leider der volkeren zei hij: Jerusalem zal heersen, Ik zal uw hoeven van koper maken, ge zult veel volken verbrijzelen (ten behoeve van de Heere) ⁷⁾. — En de profeet Zacharia ⁸⁾ sprekende van een dwaze herder: die zal meedogenloos zijn, het beste vlees van de kudde opeten, de hoeven afrukken. Anders gezegd: die zal zijn macht misbruiken, opvreten en vernielen, alle *rechten afnemen*. — De profeet Johannes tenslotte, sprekend over het Beest uit de afgrond, noemt vele malen de klauw of het merkteken of het zegel of het eigendomsbewijs.

—o—

Dat klauw alles met recht, macht, eigendom te maken heeft vinden we veel in de taal. We zeggen dat iemand ergens „een vinger in de pap heeft” (in het Engels: a finger in the pie), wanneer hij er iets te zeggen heeft. Onder boeren spreken we nog van klauwrecht. Gemeenschappelijke weidegronden, zoals bijvoorbeeld te Elburg en vele andere oude plaatsen, worden beweide naarmate men van ouder op ouder inscharringsrechten, klauwrechten, heeft verkregen. Ook hier in Schotland hebben we common grazings, gemeenschappelijke weidegronden, waar de oude bevolking hoofdelijke inscharringsrechten heeft; als iemand die rechten niet voor eigen vee gebruikt kan hij ze verhuren.

Wanneer een boer in ons land zijn erf voor anderen afsluit, verliest hij tegelijk zijn rechten op klauwengang en stoppelweide, dat is zijn recht om op gemeenschappelijke gronden te doen grazen, zegt art. 680 van het oude Burgerlijk Wetboek. En als we toch even bij de boer op bezoek komen, dan meteen het volgende.

Klauw heeft taalkundig ook iets met „klemmen” te maken. In Groningen hebben we nog een beklemrecht: dat iemand anders dan de grondgebruiker zekere rechten kan uitoefenen, welke vastgelegd zijn in een beklembrief, betaald worden met beklemhuur, aan de beklemde meier. Die laat-

broederschap verstaat. Is die broederschap beperkt tot de vrijgemaakte kerken met hun belijdenis en kerkorde, dan zou er een zeker recht van spreken zijn. Maar wie gelooft, dat onze goede God in ons land en daarbuiten nog heel veel kinderen heeft, die niet tot die kerken behoren, gelooft ook dat de broederschap zich breder uitstrekt en *precies die zaak* was in die dagen aan de orde gesteld. Een gesprek hierover is niet mogelijk gebleken.

3. Wanneer de synode waarschuwt om de band aan de kerkelijke belijdenis niet los te laten, missen we *opnieuw* een spreken uit het *Woord*. In plaats daarvan klinkt er een waarschuwing onder verwijzing naar de geschiedenis, waarin de Hervormde kerk en de Geref. kerken (syn.) als afschrikwekkende voorbeelden worden opgeroepen.

4. De credentie-brief van de kerken in Noord-Holland is geweigerd, omdat de kerken in Hoozevee vergaderd, voort wilden op de weg, die Christus met zijn kerken in ons land is gegaan.

Bij een voorgaande gelegenheid heb ik in ons blad al eens de vraag gesteld, hoe men mensen, die aangesproken worden als geliefde broeders om Christus' wil kan heen zenden.

Niemand heeft de moeite genomen om die vraag te antwoorden.

Na wat we hebben opgespoord in een artikel van Prof. J. Kamphuis is het mogelijk een antwoord op die vraag te vinden.

In die éne zin van de synode, zien we het beeld getekend van de in deze kerken *gangbare mening* over het *kerkvergaderend werk* van Christus in ons land. De vergadering van Zijn éne kerk heeft plaats gevonden in de weg van de *reformatie, afscheiding, doleantie* en *vrijmaking*.

Op die weg gaat de Here Jezus Christus voor en de zijnen volgen.

Vragen we in het bestek van deze artikelen: met welke Christus, dan is het antwoord: met de Reformator en Vrijmaker.

Op die weg van de kerkvergadering zijn wij in de jaren van de strijd achtergebleven; wij delen het lot van de Roomse, Hervormde, Gereformeerde e.a. kerken, maar de anderen trekken met Hem voort, zij moesten ons wel achterlaten, hoewel hun hart naar ons uiting.

Vervolg van pagina 275

GEEN CONTACT TUSSEN DE KERKEN BINNEN EN BUITEN VERBAND

Dan blijft over, dat hier nivellerend gesproken wordt over de verlossing. In de Schrift en ook in de belijdenis gaat het om verlossing uit de macht van de boze en van de zonde.

Wie gaat spreken over verlossing in tijden van kerkelijke strijd, werkt verwarring in de hand, evenals de mensen die onder verlossing verstaan het bevrijden van de verdrukten in deze wereld.

2. Het *voornaamste* van de wet is volgens de synode de trouw aan de broederschap. Dit soort ontsparingen beleven mensen, die de Schrift niet opendoen wanneer ze een beroep doen op het broederhart.

Heel duidelijk leert de Here Jezus Christus ons dat *het eerste en grote gebod* is: *Gij zult de Here uw God liefhebben*. Het tweede gebod: *Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf*, wordt „daaraan gelijk” genoemd, maar dat neemt niet weg dat de liefde tot God richtend en bepalend is voor de liefde tot de naaste.

Hoe de synode de trouw aan de broederschap het voornaamste van de wet kan noemen is eenvoudig een raadsel.

De liefde tot de Here onze God is het eerste en grote gebod en bepalend voor de liefde tot de naaste en de trouw aan de broederschap. De zaak hier in geding kon wel eens een grotere rol hebben gespeeld in de kerkelijke gedingen dan je op het eerste horen zou denken. De broeders in Hoozevee vergaderd, hebben *zelfs niet overwogen* of de door hen uitgestoten, bij wat men noemt verwaarlozing van de trouw aan de broederschap mogelijk geleid werden door het eerste en grote gebod, de liefde tot Hem.

Bij trouw aan de broederschap is het maar de vraag wat men onder die

ste term zal wel een afplating zijn van de beklemmende major, de recht uitoefenende meester, meerdere. Het zijn dingen, die uit het verouderde leenstelsel zijn overgekomen.

Hier in Schotland heeft men dat ook nog. Op de meeste huizen drukt, behalve een soort grondbelasting (rateable tax) ook nog een feuduty, een feodale last. De eerste gaat naar de overheid, de tweede naar de erven van de oorspronkelijke landlord. Die feuduty wordt vaak symbolisch uitgedrukt in een „shilling”, die niet meer bestaat, of in een peppercorn, het kleinste betaalmiddel. Maar het jaarlijks aanbieden van de feuduty betekent de erkenning van de oorspronkelijke leenheer, welke erkenning trouwens daarin blijkt dat men zijn huis niet mag verbouwen, of de omheining veranderen, tenzij met toestemming van de landlord. Welke toestemming overigens nooit geweigerd wordt. Tegenwoordig wordt deze feuduty, dit klauwrecht, dan ook meestal afgekocht.

Klauw staat niet alleen in verband met klemmen — ook met klimmen. Op zekere grond een recht bouwen is: opklimmen boven die grond. Verstaat u ineens het feodale leenrecht? Begrijpt u waarom sommige leeuwen klimmende leeuwen zijn? Iemand die wat bereikt heeft komt van de grond, klimt op.

Nog een paar volksuitdrukkingen. Een brief op klompen is: een brief, die op botte wijze zich rechten aanmatigt. Want de klomp zit aan een voet, voelt u? En een brief met klauwen en nagels is een brief, die macht misbruikt om te wonden. De handtekening onder de brief, het merkteken van de schrijver, wordt kortweg „poot” genoemd.

—o—

Sommige mensen dragen klompen — andere schoenen. Naast de klauw heeft de schoen het symbool van macht en recht verkregen. Toen Mozes bij de brandende braambos stond, moest hij zijn schoenen uittrekken.⁹⁾ Evenzo Jozua.¹⁰⁾ Ze stonden op heilige grond, op Gods grond, moesten elk vertoon van recht en macht laten vallen. — De man, die weigerde met de weduwe van zijn broer te trouwen, kreeg zijn schoen uitgetrokken en in het gezicht gegooit¹¹⁾; zijn familie heette voortaan: het huis van de uitgetrokken schoen. In het Engels spreekt men van de outcast, de uitgeworpene. In het Nederlands gaat een machteloze op een schoen en een slof — heeft maar halve mogelijkheden.

Toen Boaz Ruth leerde kennen, ging hij met haar naar de eerste lossen. Deze zag geen kans haar te „lossen”, kon haar niet onderhouden. Hij bood vrijwillig zijn schoen Boaz aan, als symbool dat hij elk recht en elke macht op de vrouw prijs gaf ten gunste van Boaz; „naar oud gebruik”, zegt de Bijbel, doelende op¹¹⁾. — In psalm 60 leest u: op Edom zal Ik mijn

schoen werpen — en uit de omgeving blijkt dat dit betekent: aan Mij onderwerpen, er de hand op leggen. — Het zetten van een voet op het bloed van een vijand¹²⁾ betekende: hem dodelijk onderworpen hebben. Van daar dat we gewaarschuwd worden, nooit onze laars op het bloed van Christus te zetten, het te minachten¹³⁾.

—o—

En nu terug naar Egypte. Er zou geen klauw achterblijven, geen hoef, zegt de NBG-vertaling. Er bleven weliswaar tal van afgekloven klauwen achter. Maar er bleef geen binding aan Egypte: geen rechten, geen eigendommen, geen claims, geen rechtmatige eisen. Niemand had meer „belangen” in Egypte; daarom hoorde niemand meer belang te stellen in Egypte. Men moest Egypte totaal loslaten, zonder een vinger in de pap te houden. Toen dan ook even later de Israëlieten in de woestijn zeurden over de achtergelaten vleespotten van Egypte... was dat een vreselijke belediging voor de HEERE, die zwaar gestraft is. Denk nog eens aan de preek van wijlen ds C. H. Lindeboom, over „dankbaarheid”.

Na de verdrijving uit Babel zijn lang alle kinderen van Israël niet meegegaan naar het heilige land. Die achtergebleven waren, zijn daar voor goed verloren geraakt. Ze onttrokken zich aan het Goddelijke recht, vanwege hun verkregen of vermeende menselijke rechten, waar ze voorkeur aan gaven.

En tenslotte. We zullen allen, elk voor zichzelf, zó los van het „aardse” moeten blijven, dat we ons burgerschap, ons kapitaal, onze schatten „in de hemelen” hebben. Ingebracht in het rijk Gods, tijdig genoeg voor de ondergang in het vuur. We laten hier geen klauw achter, we kunnen niets meenemen. Of, zoals de volksmond zegt: het laatste hemd heeft geen zakken.

¹⁾ Ex. 10 : 26 — ²⁾ Ex. 12 : 10 — ³⁾ Gen. 49 : 9 — ⁴⁾ Num. 24, 23 — ⁵⁾ Ez. 32 : 13 — ⁶⁾ Dan. 7 : 19 — ⁷⁾ Micha 4 : 13 — ⁸⁾ Zach. 11 : 16 — ⁹⁾ Ex. 3 : 5 — ¹⁰⁾ Joz. 5 : 15 — ¹¹⁾ Deut. 25 : 9, 10 — ¹²⁾ Ps. 68 : 24; 2 Kon. 9 : 36 — ¹³⁾ Hbr. 12 : 24, 25 — ¹⁴⁾ Denk aan „De wolf en de zeven geitjes”. Wat moest de wolf tonen om zijn toegangsrecht te bewijzen? Zijn klauw onder de deur door steken! — ¹⁵⁾ Veel familiewapens dragen het teken van de klauw, zonder meer. Denk ook aan de heraldische griffioen of grijpvoegel; houdt verband met het Duitse Griff = vogelklauw.

Correcties. In de serie „Om het u aan te zeggen” zijn helaas enkele vervelende zetfouten geslopen. De titel van het boek, elke week als „Nacht und Nebels” weergegeven — moest natuurlijk „Nacht und *Nebel*” zijn. In de tekst bleek dat trouwens. In het tweede artikel, 2e alinea, moet meervoud *confraters* staan. Het ging om alle advocaten van Rotterdam. In de 3e alinea is het concentratiekamp *Amersfoort* uitgevallen, een zeer belangrijke episode. In de 6e alinea staat „ik bleef geloven”; moet zijn: ik *blijf* geloven. In het 3e artikel staat in de 8e alinea: „Tegelijk met de zekerheid... kwam ook de menselijke betekenis... die natuurlijk teleurstelde”. Geschreven was: de menselijke *berekening*, die teleurstelde.

Zij moesten kiezen tussen Jezus Christus en ons.

Je vraagt je, deze dingen lezende en overwegende af: Zouden die broeders en zusters nu echt geloven, dat al die kerken en ook onze kerken hun weg zonder Jezus Christus gaan?

Dacht men, dat wij één stap zonder Hem kunnen doen.

Het is toch wel een verschrikkelijke tragiek, dat men aan de éne kant van de scheur met Christus voortgaat en in „nieuwe” genade troost ontvangt in het verdriet, omdat wij heengingen; aan de andere kant van dezelfde scheur ontvangen wij onze Heiland, die stierf aan het kruis, troost en kracht om door moeite en vervolging heen voort te gaan op een wel erg smalle weg.

Intussen constateren we dat we in dit wat bewogen stuk van het appél, geen beroep aantreffen op de éne Heiland en Zaligmaker, die al de Zijnen doel delen in het éne heil.

Er wordt ook hier een appél gedaan op de reformatorische arbeid van Jezus Christus in de vergadering van de zijnen.

Dit beroep komt niet over bij hen, die op grond van de Schriften en in aansluiting aan de belijdenis de opvattingen van de broeders over de kerkvergadering in ons land afwijzen, terwijl een verwijzing van onze kant naar het verzoenend lijden en sterven van de Heiland bij de kerken binnen verband niet overkomt.

Bij deze stand van zaken is er weinig hoop op een toenadering tussen de kerken.

Tenslotte: boven dit artikel schreef ik: het krachteloos appél.

Krachteloos is het, omdat niet uit de Schriften wordt gesproken en zo nodig vermaand.

Krachteloos is het omdat *opvattingen* over de kerkvergadering en over de Vrijmaking in alles de toon aangeven.

Laten we hopen en bidden dat het Woord van God in de kerken, destijds in Hoogeveen vergaderd, de overhand mag krijgen over „opvattingen” die het kerkelijk leven op zo gespannen voet brengen met wat het evangelie ons voorhoudt ten aanzien van de roeping als gelovigen samen te leven uit de verzoening door het kostbaar bloed.

Amnesty International

Een antwoord aan
de heer J. G. van der Land

(2 - slot)

„Marx

Het betoog over de Marxistische invloed in A.I. is nogal gebrekkig in bewijskracht. Dat Koers een anti-martelingenactie als een soort politiek/theologische infiltratiepoging ziet, moet Koers zelf maar weten. Wij vinden het wat erg vergezocht en daarbij onjuist.

Het citaat uit een preek van de voorzitter van de engelse afdeling van A.I., ds Oestreicher, dat voor v.d.L. kennelijk als bewijs voor diens marxistische opvattingen geldt, is wellicht juist. Wij hebben

die preek niet gehoord. Maar v.d.L. toont op geen enkele wijze aan welke invloed van Oestreicher op het beleid van de organisatie is en in hoeverre deze tot gevolg heeft gehad, dat A.I. een „marxistisch getinte” organisatie is geworden.

Wij willen niet ontkennen dat er leden van A.I. zijn die marxistische opvattingen huldigen. Evenals wij niet willen ontkennen, dat er liberalen, islamieten, rooms-katholieke en reformatorische christenen lid van A.I. zijn. Voor een goede analyse van de koers die A.I. vaart tengevolge van de opvattingen op politiek en levensbeschouwelijk terrein van haar leden, zal heel wat meer dan een citaat uit een preek noodzakelijk zijn.

A.I. pleit voor het recht van eenieder niet alleen er een mening op na te mogen houden, maar deze ook te mogen uiten. Wat ons slechts interesseert is dat Paul Oestreicher in zijn hoedanigheid als A.I.-lid en voorzitter van de engelse afdeling van A.I. zich houdt aan de officiële A.I. neutraliteit. Wij hebben geen enkele reden daaraan te twifelen.

Ter nadere informatie zij gezegd, dat Oestreicher in het verleden

meermalen naar Oost-Europa (O.-Duitsland en Polen) is geweest om daar namens A.I. te pleiten voor de vrijlating van gevangenen, die vanwege hun godsdienstige opvattingen vast zaten.

Zoals reeds eerder betoogd, A.I. hanteert zeer strenge normen van onpartijdigheid. Behalve uit overtuiging doet zij dat ook om praktische redenen van effectiviteit: het opkomen van universele waarden is pas geloofwaardig naar alle regeringen, als hierbij geen eigen politieke visie in het spel is.

De Zuid-Afrika aktie

9. In tegenstelling tot het beweerd, heeft A.I. niet over het hoofd gezien, dat de politie in Soweto pas optrad toen er moorden begaan waren. Maar A.I. heeft ook niet over het hoofd gezien, dat er meer dan eens door de Zuidafrikaanse politie het vuur werd geopend op vreedzame en volstrekt ongewapende zwarten — onder hen vele vrouwen en kinderen —. Daarom stelde

A.I. slechts, dat er „zonder onderscheid werd gedood door de politie”.

Over het in punt 2 genoemde „getallenvraagstuk” kunnen wij opheldering geven. In september 1977 deelde de Zuidafrikaanse minister van justitie Kruger mee, dat er sinds begin 1977 2430 personen waren gearresteerd, 816 daarvan waren veroordeeld, 372 nog in onderzoek en 118 in afwachting van hun proces. Van de overigen (1024!) wordt verondersteld, dat ze na maanden detentie zonder beschuldiging of proces zijn vrijgelaten. Het door v.d.L. geciteerde rapport van A.I. vermeldt tevens, dat er jaarlijks meer dan 250.000 zwarten gearresteerd en enkele dagen vastgehouden worden (zonder proces) omdat zij hun pasje niet bij zich hadden of zich in het „verkeerde district” bevonden. Overdrijft A.I. nu als ze spreekt over „duizenden, die zonder proces vastzitten.”?

v.d.L. stelt overigens terecht, dat in genoemde advertentie A.I.'s doelstelling onvolledig werd weergege-

ven. De conclusie, die daaruit met een vraagteken getrokken wordt, is echter onjuist.

A.I. pleit niet voor vrijlating van hen, die geweld gepropageerd hebben, ook niet in Zuid-Afrika. Wel eist A.I. dat dit verkondigen van geweld in een eerlijk proces door de regering bewezen is. Het is volstrekt in strijd met internationaal erkende basisregels voor het recht, dat de verdachte zijn onschuld moet bewijzen.

Kritiek levert het artikel van v.d.L. voorts op de uitspraak van A.I., dat „de pers in Zuid-Afrika monddood is gemaakt”.

Het wordt een generalisatie genoemd. In tegenstelling tot het gestelde, waren de inmiddels verboden bladen *World*, *Weekend World* en *The Voice* bekend door hun niet- of zelfs anti-geweldshouding. Ook plegen de Zuidafrikaanse kranten — door wetten daartoe gedwongen — zelfcensuur. v.d.L. is kennelijk niet op de hoogte van de protesten van o.a. de Zuidafrikaanse journalistenvereniging hiertegen. Het feit tenslotte, dat A.I.'s rap-

port over Zuid-Afrika en de vermelding ervan in krantenberichten door de Zuidafrikaanse regering onmiddellijk werd verboden, geeft aan, dat v.d.L. een wat al te optimistische kijk heeft op het bestaan van „allerlei kranten die scherpe oppositie tegen het regeringsbeleid voeren.”

De inschatting van de politieke opstelling van de ondertekenaars van de advertentie „o.a. uit de kring van PPR en PSP” is nogal erg onzorgvuldig. Enkele ondertekenaars: Dhr. W. Aantjes, Dhr. J. Lanser, Dhr. J. Terlouw, Dhr. W. Rietkerk. Het lijkt ons een iets bredere samenstelling dan v.d.L. suggereert.

Op het punt van de in Amsterdam vertoonde film kunnen we kort zijn. Op deze door anderen georganiseerde avond was een A.I. spreker aanwezig, die duidelijk heeft gemaakt dat slechts A.I. materiaal en zijn betoog onder A.I.'s verantwoordelijkheid viel.

Wellicht is het in deze kontekst belangwekkend op te merken, dat in november 1977 in Zuid-Afrika (Potchefstroom/Germiston) de Koinonia-verklaring werd uitgegeven. Deze verklaring, uitgegeven door reformatorische christenen, geeft duidelijk te kennen, dat de rechtspleging in Zuid-Afrika inderdaad ernstig bedreigd wordt door de overheid.

Uitgangspunt

10. Zonder hier een uitgebreide discussie aan te gaan over de waarde van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) en de historische achtergronden ervan, willen we toch het volgende opmerken:

A.I. is een samenwerkingsverband van mensen met allerlei levensopvattingen en -overtuigingen. De basis van samenwerking is de overeenstemming in de doelstelling en de gebruikte methoden.

A.I. gaat niet uit bij haar activiteiten van een humanistisch denken, dat de mens in het middelpunt plaatst. Sommige Amnesty-leden doen dat wel, anderen weer vinden dat geen verantwoordelijk Christen zijn roeping en/of plichten ten aanzien van een nationale samenleving naar behoren kan uitoefenen, tenzij hij in staat is om zijn verantwoordelijke mening vrij te uiten en zijn recht om gehoord te worden erkend is. Zo zijn er Amnesty-leden, die hun activiteiten als een gevolg van hun denken vanuit de Bijbel zien, maar ook vanuit de Koran b.v. worden mensen tot medewerking aan A.I. geïnspireerd. Juist de beperktheid van doelstellingen en methoden maakt zo'n brede samenstelling mogelijk.

Al zal een humanist binnen A.I. anders tegenover de UVRM staan dan b.v. een reformatorisch chris-

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Wat is gereformeerd?

Als je aan jongelui vraagt waarom ze gereformeerd zijn en wat dat gereformeerd-zijn nu eigenlijk betekent, weten ze met die vraag over het algemeen geen raad.

Als je dezelfde vraag aan ouderen stelt, komt er méér uit. Zij verbinden gereformeerd-zijn o.a. met belijdenisschriften, tucht, kerkorde, kerkverband.

Als je op het eiland Texel vraagt naar het kerkgebouw van de gereformeerden loop je goede kans bij de „gereformeerde gemeente” terecht te komen, maar als je in Zaltbommel diezelfde vraag stelt, wordt je regelrecht verwezen naar „Het Anker”, waar de synodaal-gereformeerden zondags bijeenkomen. Wat is gereformeerd?

Die vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden. Velen interesseren zich er ook niet meer voor en dat is ook wel te begrijpen. Er is in naam van het „gereformeerde” veel onrecht bedreven, met een beroep op het „gereformeerde” kerkrecht zijn de gelovigen uiteengejaagd. Het woord „gereformeerd” heeft niet altijd zo'n goede klank.

—o—

Ik moet bij dit woord altijd denken aan Romeinen 12. Daar staat in vers 2 dat we niet gelijkvormig moeten worden aan deze wereld, maar moeten worden hervormd door de vernieuwing van ons denken.

We moeten worden her-vormd, worden ge-reformeerd.

En volgens Paulus houdt dat in dat ons denken moet worden vernieuwd en het is duidelijk dat die vernieuwing moet komen van God en Zijn Woord. Hervormd of gereformeerd worden, hervormd of gereformeerd zijn, betekent eigenlijk heel eenvoudig dit, dat we leven bij Gods Woord en ons ook daadwerkelijk door dat Woord laten leiden.

Daarom spreken we van de Hervorming, de Reformatie van de zestiende eeuw.

Daarom noemden de afgescheidenen zich in de vorige eeuw gereformeerden, daarom is er na de Vrijmaking van ruim dertig jaar geleden steeds op gewezen dat vrijmaking betekende terugkeer naar Gods Woord zonder allerlei menselijke verhalen daaromheen.

We zijn gereformeerden, hervormden, mensen met een andere visie op de dingen.

—o—

Een jongen zei laatst tegen me: „Je kunt toch ook wel gewoon zeggen dat je christen bent, dat is toch voldoende”. Daar zit wat in, maar zit zelfs véél in, want de gelovigen van de eerste gemeente na de Pinksterdag werden christenen genoemd. Ook Zondag 12 van de Heidelbergse Catechismus spreekt over ons christen-zijn en wat dat inhoudt. En straks, als de Here Jezus terugkomt, zullen we beoordeeld worden op ons christen-zijn. Dan zal het er op aankomen of we Zijn Naam hebben beleden, of we ons zelf tot een levend dankoffer hebben geofferd, of we werkelijk tegen onze zonden hebben gestreden. Gereformeerd-zijn is, als het goed is, niet anders dan christelijk-zijn.

Je hervormen, je reformeren betekent dat je je opnieuw plaatst onder het christelijk gebod.

En telkens wanneer in de geschiedenis van de kerk een stuk wereld-

gelijkvormigheid naar voren kwam, iets dat kwam te staan tussen God en de gelovigen, was her-vorming, reformatie nodig. In de zestiende eeuw b.v. ging het ten diepste om de vraag of je je christelijk geloof nog wel kwijt kon in de rooms-katholieke kerk.

‘k Ben bang dat het woord „gereformeerd” in de loop der jaren een andere betekenis heeft gekregen, zo iets als christelijk plus nog wat.

‘k Ben ook bang dat het „gereformeerd zijn” op die manier een eigen leven is gaan leiden en is gaan functioneren op een manier die — ik zeg het met schroom — doet denken aan het „iets er bij” van de jудаїsten tegen wie Paulus zich keert in de brief aan de Galaten. Dat hoeft niet, maar het gevaar is levensgroot aanwezig, ook vandaag nog. Er wordt wel eens gezegd: die man of die dominé is niet gereformeerd. Wat betekent zo'n oordeel, betekent dat ook dat hij niet christelijk is of is hij dát wel? Moeten „gereformeerd” en „christelijk” elkaar niet dekken? Of kán dat: christelijk zijn en niet gereformeerd zijn?

Ik vraag maar omdat ik er mee zit, ook als ik let op allerlei discussies onder ons.

Ik wil graag gereformeerd zijn, ook zo heten; een stuk kerkgeschiedenis waar jezelf bij betrokken bent geweest laat zich niet verloochenen. Maar betekent dat nu dat ik over allerlei aktuele zaken (b.v. kerkverband en kerkorde, functionering belijdenisschriften en gebruik kerkelijke formulieren) zus of zó moet denken? Is dat de voorwaarde?

Als dat zo is, laat me **dán** maar gewoon christelijk zijn. Ook als christen kun je het goede in al die aktuele zaken waarderen.

—o—

Er wordt van ons gevraagd een christelijke visie. Vanuit een levend geloof.

ten, die mensenrechten als een weergave van Gods wetgeving zal zien, beiden kunnen vanuit hun eigen opvattingen en geweten werken voor de verwezelijking van de doelstellingen van A.I.

Het is het volledige recht van v.d.L. om in zijn eindkonklusie voor zichzelf — en zijn medechristenen die dat met hem eens zijn — een uitgangspunt voor zijn strijd tegen onrecht en mishandeling in het Woord van God te vinden. A.I. zal hem dat nimmer bestrijden, integendeel, A.I. werkt juist om hem dat recht te waarborgen.

Wij zijn van mening dat op het moment dat v.d.L. de grootheid heeft om zijn medemensen het recht te gunnen diezelfde strijd vanuit andere beginselen te voeren, hij lid van A.I. zou kunnen worden en daarbij anderen in hun waarde laten.

Advies ontvangen, hoe nu verder?

(Soemba-Borneo)

De terugkeer van de fam. Goossens leidde tot vragen van ons aan de Soembanese kerken: wil advies geven over het voortzetten van onze steun aan U in de nieuw ontstane situatie (zie nr. 135).

Dat advies is nu ontvangen en het kan heel kort samengevat worden in een citaat uit de brief: „om met de meeste **aandrang** aan de broeders en zusters in Nederland te vragen om de kerken op Soemba te blijven helpen en de band tussen ds P. P. Goossens en de Vrijgemaakte kerken van Oost-Soemba c.a. te blijven handhaven en steun te blijven verlenen voor het levensonderhoud van ds P. P. Goossens, die voor onze kerken op Soemba werkt.”

Daar zit nog al wat aan vast. Je kunt zomaar niet — en zeker niet als kerkeraad van Den Haag — beslissen ds Goossens 3 maanden per jaar op Soemba werkzaam te doen zijn en de rest van de tijd hier in Nederland ten behoeve van de broederschap aldaar bezig te doen zijn. Daarom acht de kerkeraad van Den Haag het nodig over deze zaken met afgevaardigden van steunbiedende kerken te spreken en hij heeft daartoe een vergadering belegd op zaterdag 25 september a.s. te 14.00 uur. Deze wordt gehouden in de Jeruzalemkerk, Troosterlaan 65 te Utrecht.

Omdat dit een heel belangrijke zaak is en vele leden uit de gemeenten jarenlang met dit werk op en t.b.v. Soemba verricht, medeleefden, stellen we hen gaarne in de gelegenheid het overleg bij te wonen. Derhalve: ieder is welkom.

Beroepen te Rijsbergen (N.B.): Kand. W. v. d. Veer te Veenendaal, die dit beroep heeft aangenomen.

Beroepbaar — De vergadering van kerken in de regio Utrecht d.d. 14 september jl. heeft praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard: Kand. W. Borgdorff, Reigerstraat 21b te Utrecht.

Geslaagd — Aan de Theol. Hogeschool van de Chr. Geref. kerken te Apeldoorn slaagde (cum laude) voor het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen: de Heer W. Janse (zoon van ds J. C. Janse te Zaandam).

Wie is er in Wageningen gaan studeren?

In Wageningen is een kleine gemeente met relatief veel jonge mensen. Voor een deel zijn dit studenten aan de Landbouwhogeschool. Het blijkt elk jaar weer erg moeilijk te zijn om er achter te komen hoeveel studenten uit onze kerken er met een studie in Wageningen zijn begonnen. Dat komt gewoonlijk omdat deze studenten de weekenden weer naar huis gaan en zo blijven ze ook thuis lid van de kerk. Het resultaat is wel dat wij van hen geen weet hebben. Toch kunnen we, ook als ze niet alle weekenden hier zijn veel aan elkaar hebben. Daar hebben we wel ervaring mee, want voor een groot deel zijn we zelf ook als vrijgezel in Wageningen gekomen.

Hierbij een vriendelijk verzoek aan ieder die dit leest om het aan ons door te geven als hij of zij iemand kent die onlangs in Wageningen is gaan studeren of werken. U kunt contact opnemen met C. J. Bos, Oude Zoomweg 1, 6705 BR Wageningen, tel. 08370-13185.

PERSVERSLAG van de 6e zitting van de Landelijke Vergadering van afgevaardigden van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband), gehouden op 26 augustus '78 in het vergadergebouw achter de Gereformeerde kerk te Wezep.

De praeses, ds Goris, opent de vergadering. Hij laat zingen Gez. 5 : 1 en 3, leest Efeze 6 : 10-20 en gaat voor in gebed. Hij spreekt een kort welkomwoord, nu de Landelijke Vergadering na de vakantie wordt voortgezet. De 2e scriba rapporteert over de aan- en afwezigheid van de afgevaardigden: een aantal afgevaardigden blijkt vervangen door hun secundi, terwijl enkele andere afgevaardigden verhinderd zijn zonder dat een plaatsvervanger aanwezig is. Met dankbaarheid neemt de vergadering kennis van een brief van ds O. Mooiweer waarin deze meedeelt zijn benoeming tot 3e begeleider van de theologische studenten te aanvaarden.

De praeses stelt hierna de rapporten en voorstellen aan de orde inzake de vraag, of de figuur van de **pastorale werker** binnen onze kerken nodig en gewenst is, en zo ja, welke regelingen daarvoor dan getroffen moeten worden.

Van de door de Landelijke Vergadering van Kampen-1976 terzake benoemde commissie is een meerderheids- en minderheidsrapport ter tafel, dat wordt verdedigd door ds B. Wielenga resp. ds W. van der Lingen. Het meerderheidsrapport stelt voor, de mogelijkheid en de wenselijkheid te erkennen van de figuur van de pastorale werker terwille van het lenigen van de nood van noodgedwongen vakante gemeenten, en doet voorstellen voor een aantal te hanteren regelingen. Het minderheidsrapport stelt voor uit te spreken dat de kerken niet overgaan tot het instellen van deze figuur.

Een voorstel van de kerken van Heemstede en Lisse, ter vergadering toegelicht door ds Schuurman, wil rekening houden met het feit dat de functie van pastorale werker in onze kerken bestaat en dat wat gegroeid is niet zomaar moet worden afgesneden. Beide kerken stellen voor enkele summier afspraken terzake te maken en steeds in het oog te houden dat het om een noodoplossing gaat die een voorlopig karakter draagt.

Aan de bespreking in twee rondes wordt deelgenomen door de brs. ds Van Atten, ds Van Keulen, Buitenhuis, Zuidhof, ds Moggré, ds Bakker, ds Doornbos, ds Van Oene, Polderman, Bakhuizen, Strating en ds Strating.

Vrijwel alle sprekers hebben ernstige bedenkingen tegen een landelijke regeling van de figuur van de pastorale werker of vinden de figuur als zodanig niet nodig of ongewenst. Gewaarschuwd wordt voor het konstrueren van een theoretische nood in de kleine gemeenten vanuit de cijfers van het handboekje. Die nood is niet door een Landelijke Vergadering te beoordelen, maar alleen door de plaatselijke kerken zelf. Pas wanneer verschillende kleine kerken hun nood kenbaar maken en met een verzoek komen, is het tijd om landelijk iets te doen, aldus sommige afgevaardigden.

Anderen vinden de figuur van de pastorale werker niet alleen onnodig, maar ook ongewenst. Wanneer de deur wordt opgezet voor de pastorale werker, kunnen de theologische studenten geen plaats meer krijgen, vrezin zij. Bovendien betekent het een onderschatting van de capaciteiten van de ouderlingen in de kleine gemeente: de taken waarvoor in de voorstellen het aantrekken van een pastorale werker wordt bepleit — ca-

techisatie, pastoraat — kunnen ook door ouderlingen goed verricht worden. De grote moeite in de kleine gemeenten betreft de preekvoorziening; en juist voor de prediking van Gods Woord moet geen pastoraal werker worden aangetrokken, omdat daarvoor een goede theologische opleiding vereist is, die toerust om de geesten te beproeven, zo beklemtonen deze afgevaardigden. Anderen stellen daartegenover, dat — hoewel de Reformatorische Bijbelschool en de Pastorale Leergangen beslist niet opleiden voor het predikantschap — het niveau en de zwaarte van deze opleidingen niet onderschat moeten worden. Ook wordt gewaarschuwd tegen het overwaarderen van de theologische opleiding: het ambt moet niet daarin gefundeerd worden.

Andere sprekers zijn van oordeel, dat met de instelling van deze figuur ook de pastorale werker zelf geen goede dienst wordt bewezen. Een predikant heeft een levensroeping die hem ook in tijden van crisis kracht geeft om door te gaan. Voor de pastorale werker die een tijdelijke betrekking heeft geldt dat niet.

Sommige afgevaardigden pleiten ervoor om vanuit de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk, het aantrekken van pastorale werkers en het regelen van hun positie over te laten aan de plaatselijke kerken, in overleg met de zusterkerken in de regio. Zij zien de noodzaak van een landelijke regeling niet in.

Enkele afgevaardigden uit kleine gemeenten doen de suggestie om de theologische studenten een bredere opleiding te geven, zodat ze naast hun taak als predikant een betrekking in het maatschappelijk leven kunnen uitoefenen. Ze vragen ook aandacht voor de studerende jeugd, waar volgens hen de grootste problemen liggen. Velen duiken onder in de universiteitssteden, met alle gevolgen van dien, zo waarschuwen zij. Bij de predikanten wordt aangedrongen op het maken en uitgeven van meer preken die geschikt zijn om te lezen.

In de beantwoording voeren ds Wielenga, ds Van der Lingen en ds Schuurman het woord.

Volgens ds Wielenga zal de commissie waarvan hij rapporteur is, erg dankbaar zijn wanneer de nood in de kerken in dit opzicht blijkt mee te vallen. In dat geval zijn de opgestelde regels dan ook niet nodig. Maar hij waarschuwt toch om die nood in de kleine gemeenten niet te onderschatten. Ouderlingen in deze gemeenten hebben een erg zware taak: dat is z.i. geen onderschatting van hun capaciteiten, maar een erkenning van het feit dat het gemeente-zijn in deze tijd — met o.m. zorg voor de jeugd en aandacht voor een wervend optreden naar buiten — een extra-

l'Abri in september-oktober

23 september	Ds B. Wielenga	'Het huwelijk'
30 september	Drs W. G. Rietkerk	Volwassen worden
7 oktober	Drs H. G. Geertsema	Zekerheid en geloof
14 oktober	Prof. dr B. Goudzwaard	Arbeid (1)
21 oktober	Drs G. Birtwistle	Welke vragen stellen wij bij het kijken naar kunst?
28 oktober	Prof. dr B. Goudzwaard	Arbeid (2)

U bent van harte welkom.

Iedere zaterdagmiddag 3.00 uur in Huize Kortenhoeve, Eck en Wiel, tel. 03449-1659 (of 1914).

belasting betekent voor de ouderlingen.

De commissie ontkent niet dat er andere mogelijkheden zijn om in de nood van kleine gemeenten te voorzien, maar gelooft niet dat ze afdoende zijn. Uitbreiding van de theologische opleiding met het oog op een nevenfunctie acht ds Wielenga niet haalbaar. Hij ontkent dat de door de commissie voorgestelde regeling ingewikkeld is. De regeling gaat in op de vragen die vanuit de praktijk geboren zullen worden en de haken en ogen die dan onherroepelijk zichtbaar zullen worden. Het is geen betutteling van zelfstandige plaatselijke kerken, zo houdt hij de vergadering voor, maar wil die kerken een helpende hand bieden.

Ds Van der Lingen benadrukt dat, ook al is het ambt niet gebonden aan een wetenschappelijke opleiding, toch juist in deze tijd de predikant grondig gestudeerd moet hebben. Zoals we naar een ziekbed alleen de beste dokters sturen, heeft ook de gemeente vandaag een predikant nodig. Juist door het treffen van een regeling voor de pastorale werkers, maak je van een uitzonderingsgeval een gereguleerd geval, en dat werkt stimulerend, zo waarschuwt hij. Bovendien zal dat de animo bij de theologische studenten wegnemen, verwacht hij.

Ds Schuurman vertelt iets over de ervaring in de regio Amsterdam-Haarlem met een pastorale werker. Hij waarschuwt voor overschatting van de

theologische opleiding, die z.i. lacunes bevat die bij de Reformatische Bijbelschool niet voorkomen. Hij dringt erop aan, gezien de opvattingen ter vergadering, in deze zaak geen beslissingen te nemen.

De praeses sluit vervolgens de bespreking.

Ds brs. ds Moggré en ds Van Oene leggen het volgende voorstel aan de vergadering voor:

„De Landelijke Vergadering, kennis genomen hebbende van het meerderheids- en het minderheidsrapport inzake de figuur van de pastorale werker en van de daarin vervatte voorstellen, besluit, met dank aan de commissie voor de door haar verrichte arbeid, gehoord de bespreking over deze materie, ten aanzien van deze figuur geen beslissing te nemen, noch regelingen dienaangaande te streffen, en dit oordeel mee te delen aan die kerken die daarom aan de Landelijke Vergadering van Kampen hebben gevraagd.”

Het voorstel wordt aanvaard zonder tegenstemmen, bij 3 onthoudingen. De praeses dankt de leden van de commissie-pastorale werker voor de door hen verrichte arbeid.

Vervolgens komt aan de orde het **revisieverslag van de kerk van Enschede-Zuid inzake de artikelen 31 en 38 van het Akkoord van kerkelijk samenleven**. Na een korte bespreking wordt een voorstel, geformuleerd door de op een eerdere zitting benoemde commissie-ds Mul c.s., aanvaard met één stem tegen, bij 4 onthoudingen. Een amendement van de Van Keulen wordt, met 2 stemmen voor, verworpen. Het aanvaarde voorstel luidt:

„De Landelijke Vergadering heeft kennisgenomen van de mededeling van de kerkeraad van Enschede-Zuid, dat ratificatie van de op de L.V. te Kampen 1976 vastgestelde art. 31 en 38 voor hem „niet op staan naar het ambt van dienaar van zijn voorstellen om de art. 31/1 en 38/2, 3 te vervangen door de door de KFK I voorgestelde art. 31 en 38.

De vergadering besluit de voorstellen/risicoverslagen van Enschede-Zuid niet in behandeling te nemen en hiervan aan de kerkeraad van Enschede-Zuid mededeling te doen. Bij de besluitvorming is overwogen

— dat de aangenomen artikelen in de praktijk hun bruikbaarheid zullen moeten bewijzen;

— dat de bezwaren van de kerkeraad van Enschede-Zuid van praktische aard zijn;

— dat herziening van genoemde artikelen ook op een later tijdstip mogelijk blijft.”

In bespreking komen hierna de voorstellen van de **Kommissie-Opleiding Dienst des Woords**, waarvan het rapport reeds op een vorige zitting werd besproken. De Kommissie stelt de vergadering voor, het volgende uit te spreken:

„A. In de situatie, waarin de zaak van de opleiding in onze kerken verkeert, verdient een studie aan de Theologische Hogeschool te

Apeldoorn de voorkeur boven die aan de universiteiten.

Een studie aan laatstgenoemde instellingen verdient ernstig te worden ontraden.

B. Aan de kerkeraden wordt verzocht dit advies onder de aandacht te brengen van allen, die willen verantwoorde wijze mogelijk is” en van het Woord in onze kerken.

C. Zolang de kerken niet gekozen hebben voor een eigen instituut voor de opleiding, zullen de studenten in de theologie een begeleiding ontvangen, de bedoeld is als een nadere toerusting tot het ambt van dienaar van het Woord in de kerken.

D. De Raad van Toezicht en Advies voor de theologische studiebegeleiding wordt verzocht na te gaan of de begeleiding, zonder het studiepakket uit te breiden, kan worden geïntensiveerd en toegespitst op de verschillende studie jaren.

E. Bij de kerkelijke examina dient met name aandacht te worden gegeven aan de schriftgetrouwheid van de inzichten van de kandidaat en aan zijn instemming met de Belijdenis van de Gereformeerde Kerken.”

Twee reeds eerder ingediende amendementen maken tevens onderwerp van bespreking uit, te weten een amendement-ds Visser om in voorstel A het woord „ernstig” te schrappen, en een amendement-ds Van Atten om voorstel E te laten vervallen.

Beide lichten hun amendementen nog kort toe. Ds Visser vindt „ernstig ontraden” te ver gaan; hij kan zich gevallen voorstellen, waarin hij dat advies niet zal kunnen geven. Ds Van Atten wil voorstel E schrappen, niet omdat hij het met de inhoud oneens zou zijn, maar omdat het volgens hem niet thuishoort in voorstellen over studie en opleiding.

Namens de commissie verdedigt ds Mooiweer de voorstellen. Voor het „ernstig” ontraden van de studie aan de universiteiten verwijst hij naar de vele dreigende gevaren daar. De vrijheid van studie — het ontbreken van de dwang: je moet naar Apeldoorn — is tegelijk een vrijheid in Christus.

Daarom moeten we de a.s. studenten duidelijk zeggen: overweeg deze zaak ernstig, want wij ontraden je die studie aan een universiteit ernstig.

Ten aanzien van de emendement-Van Atten merkt hij op, voorstel E juist in voorstellen over de totaliteit van de opleiding noodzakelijk te vinden. Zolang er zo'n diversiteit van opleiding is bij de studenten, mag dat volgens hem nog wel eens extra accent krijgen.

In de bespreking voeren o.a. de brs. ds Van Oene en ds Van Keulen het woord.

Br. Keizer, lid van de commissie, beklemtoont dat aan de meeste theologische opleidingen de theologische wetenschap zo'n grote plaats heeft ingenomen, dat de kennis van de Schrift en het profetisch hanteren van Gods Woord in de verdrukking komt. Hij bepleit een reformatie van de opleiding.

Het amendement-ds Visser wordt verworpen met 7 stemmen voor, bij 4 onthoudingen.

Het amendement-ds Van Atten wordt verworpen met 4 stemmen voor, bij 3 onthoudingen.

Het commissievoorstel wordt aanvaard met 2 stemmen tegen, bij 2 onthoudingen.

De praeses dankt de commissie voor de door haar verrichte arbeid.

(wordt vervolgd)

Zojuist verschenen:

Wie leven mag uit God,

drie preken uit de Geschriften, door ds K. C. Smouter, in leven predikant.

1. Psalm 1 De thora: goed voor u
 2. Spreuken 4: 23 Behoed uw hart
 3. Prediker 11: 7-12: 7 Verheug u!
- De bundel kost f 3,75, inclusief porto.
- Verder is nog verkrijgbaar de bundel: „Is Christus gedeeld?”, vier preken uit I Korinthe, prijs eveneens f 3,75. Beide bundels samen voor f 6,75.
- Te bestellen door overmaking op giro 3150023 t.n.v. W. Smouter, Apeldoorn.

★

PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD!

★

Uw vriend in de vreemde

Contact Orgaan
Gereformeerde
Militairen en
Alleenstaanden

Inlichtingen:
H. J. Bosch,
Hekselbrink 83,
Enschede.
Tel. 053-762272

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 · Zeist

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer,
Volksparksingel 45,
Enschede. Tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist.
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
Leersum. Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november